

Ohar *Tadorna tadorna*

Status. Skrajnie nieliczny gatunek lęgowy – 30 par w roku 2020. Regularnie przelotny i nieregularnie zimujący.

Środowisko. Wszystkie stanowiska lęgowe ohara były wykazane w korycie Wisły, natomiast ptaki przelotne i koczujące obserwowano również na stawach rybnych, starorzeczach, rozlewiskach rzek i zbiornikach retencyjnych.

Zmiany liczebności. Taczanowski (1888) uważał ohara za rzadki gatunek, wykazany wyłącznie zimą: w grudniu 1869 nad Pilicą pod Warką zastrzelono ptaka ze stada 5 os. oraz zimą na przełomie 1887/1888 pozyskano kilka osobników w kilku miejscach ówczesnego Królestwa Polskiego.

Na Wiśle koło Wyszogrodu obserwowano 2 osobniki 14 IX 1956 (Dobrowolski 1958).

Ponadto Luniak (1971) w latach 1957 – 1965 notował ohary bardzo nielicznie, bo 4-krotnie, w tym koło Warszawy: 6 X 1961 oraz 9 XII 1962.

W trakcie codziennych obserwacji w okresie letnim 1976 - 1985 na Wiśle koło Pawłowic ohary zarejestrowano 5-krotnie: 28 VIII 1979 – 2 os.; 1 VIII 1981 – 1 os.; 54 IX 1983 – 1 os.; 11 i 13 IX 1983 – po 2 os. (Kot i in. 2017).

Pierwsze obserwacje tego gatunku w okresie lęgowym pochodzą z Wisły, gdzie 13 VI 1984 na wysokości Wilgi obserwowano parę (Dombrowski i in. 1994), następnie samicę 26 XI 1989 na śródmiejskim odcinku Wisły w Warszawie (J. Dyczkowski) oraz parę 30 V 1993 poniżej Kępy Polskiej (Bukaciński i in. 1994).

W korycie Wisły pierwszy leg i zarazem pierwszy przypadek gniazdowania w regionie wykryto w latach 1993-1995 (1 para; Bukaciński i in. 2017), następnie w roku 1998 - 3 pary gniazdowały pomiędzy Płockiem a Wyszogrodem (Keller i in. 1999). W roku 2009 wykryto 8-10 par na 5 stanowiskach tylko pomiędzy Secyminem a Płockiem (Bukaciński i in. 2017). W kolejnych latach następował stały wzrost liczebności do 30 par poniżej Modlina w roku 2020 (Chodkiewicz i in. 2023).

Przyczyny zmian liczebności. Wzrost liczebności lęgowej populacji ohara jest z pewnością odbiciem sytuacji ogólnoeuropejskiej tego gatunku. Trend wzrostowy populacji lęgowej ohara w całej Europie jest obserwowany od połowy XX wieku, a jako jego przyczynę podaje

się lepszą ochronę przed prześladowaniami oraz eutrofizację ujść rzek, poprawiającą bazę pokarmową tego gatunku (Keller i in. 2020).

Rozmieszczenie i liczebność. Stanowiska lęgowe do roku 2020 wykryto w makroregionie **Nizina Środkowomazowiecka**. Cała populacja lęgowa zasiedlała Wisłę, gdzie w roku 2020 stwierdzono 30 par – wszystkie na odcinku pomiędzy Modlinem a Płockiem (Chodkiewicz i in. 2023).

Ponadto w okresie lęgowym obserwowano pojedyncze pary oharów w kilku innych miejscach tego makroregionu, najczęściej na Zb. Zegrzyńskim: koło Arciechowa w okresie 13 IV – 22 V 2014, następnie 20 IV – 8 V 2015, ponadto 10 IV i 27 VII 2016 pomiędzy Cupłem a Arciechowem (D. Kozłowski, M. Rejmer) i 11-20 IV 2020 (D. Kozłowski, E. Szczepankiewicz, Ł. Matyjasiak).

Również częste były takie obserwacje na stawach w pradolinie Bzury: w Walewicach 11 V 2001 - para (R. Włodarczyk); w Psarach 7 V 2015 – para (K. Ślusarski) oraz 4 V 2016 – 1 ad. (Ł. Matyjasiak, K. Ślusarski), a w Borowie 23 IV 2020 - para (K. Ślusarski).

Na stawach w Jaktorowie 14 V 2014 widziano samicę (J. Gawroński).

Na starorzeczach w ujściowym odcinku Bugu pomiędzy Czarnowem a Popowem Kościelnym w dniach 24 IV – 19 V 2010 przebywał 1 ptak (E. Szczepankiewicz, R. Kozik, M. Siedelnik).

Na **Nizinie Północnomazowieckiej** obserwowano samicę na stawach w Czerniach 20 VII 2008 (A. Dmoch).

Na **Wzniesieniach Południowomazowieckich** widziano 1 V 2016 jednego ptaka na stawach w Orońsku (R. Tęcza).

Na **Nizinie Południowopodlaskiej** w okresie potencjalnie lęgowym widziano pojedyncze ptaki w 3 miejscach: stawy w Rykach – 27 IV 2008 – samiec (R. Kraska) oraz 25 V 2014 – 1 os. (B. Kusal i K. Paciora) i 29 IV 2019 (D. Piechota); stawy w Gałkach w Dolinie Kostrzyna – 28 IV 2007 – samica (D. Michałowski) oraz nad Bugiem w Mołożewie 3-5 V 1995 i para ptaków 13-14 V 1999 (P. Chylarecki).

W pełni sezonu lęgowego obserwowano stada nielęgowe lub po stratach lęgów, głównie na Wiśle: 1 V 2009 – 38 os. na wysokości Kępy Kamińskie (B. Możek). W tym samym miejscu w okresie 4-26 V 2009 przebywało stado 16 os. (P. Kozanecki).

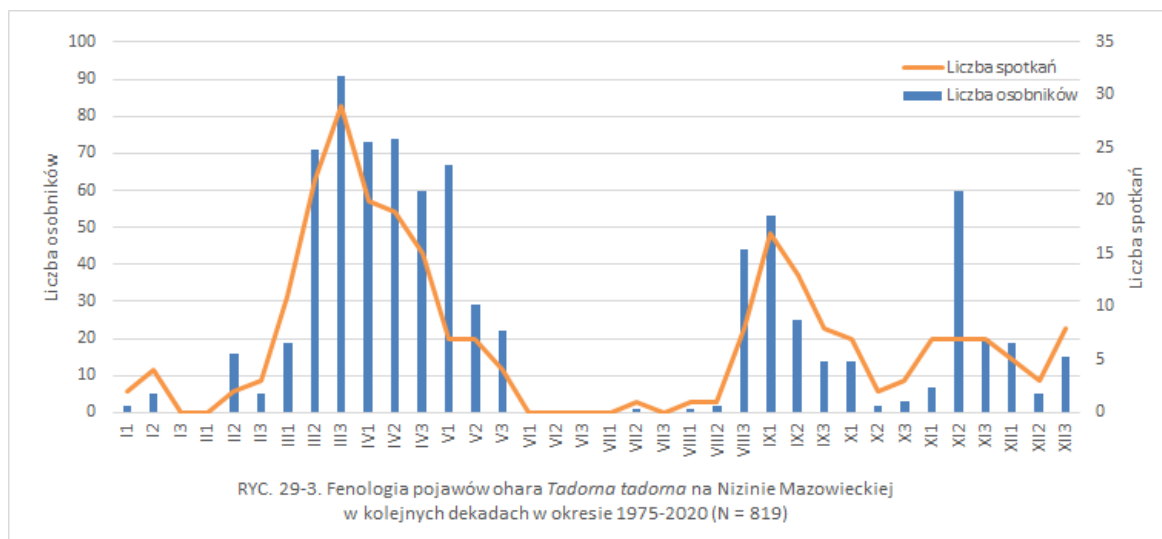
Wędrowniki. W okresie przelotów i koczowań 1975-2020 zarejestrowano łącznie 821 osobników w 244 spotkaniach - średnio 3,4 os. na spotkanie.

Obserwowany zdecydowanie częściej wiosną niż jesienią - odpowiednio: 135 oraz 82 razy. Również liczniej był widywany wiosną (508 os.) niż jesienią (206 os.).

Przelot wiosenny przebiegał przez cały kwiecień i maj, a koczujące ptaki obserwowano w maju (ryc. 29-3). Na stanowiskach lęgowych młode tegoroczne ptaki mogły przebywać jeszcze w połowie września.

Stadność. Średnia wielkość stada wiosennego była najwyższa w 1. dekadzie maja (9,6 os. – ryc. 29-4). Największe stado liczyło 30 os. i było widziane na Wiśle koło Słupna - 10 IV 2021 (J. Pesta).

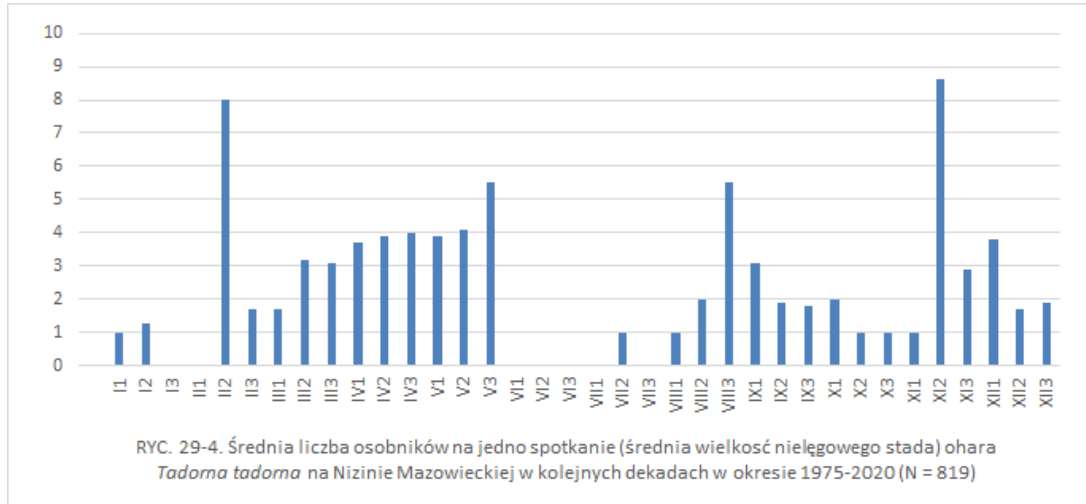
Okres przebywania. Stada wiosenne rejestrowano głównie na Wiśle, gdzie na ogół dość długo stacjonowały: 13 III-9 IV 2011 – od 12 do 20 os. na wysokości Kępy Kamińskiej; 19 III – 18 IV 2012 – 12 os. w tym samym miejscu (P. Kozanecki). Z kolei na Pilicy poniżej zapory w Smardzewicach, para oharów przebywała w dniach 2-20 III 1996 (M. Ciach, Z. Kołodzki), a w Złakowie Kościelnym samiec przebywał dwa tygodnie: 21 III – 3 IV 2009 (A. Kleszcz i inni).

Przeloty jesienne rejestrowano od 3. dekady sierpnia, ze szczytem liczebności w 1. dekadzie września oraz 2. dekadzie listopada (ryc. 29-3).

Stadność. Największa średnia wielkość stada, wynosząca 9,7 os. była odnotowana dla 2. dekady listopada (ryc. 29-4). Największe stada zarejestrowano na Wiśle: 16 XI 1997 – 30 os. na wysokości Mozolic Dużych (M. Rębiś). W dniach 31 VIII – 2 IX 2012 – 22 os. pod Płockiem (P. Kozanecki), a na stawach Okręt 26 XI 2016 - stado 6 os. (Ł. Matryjaisak) oraz na Zb. Zegrzyńskim - 5 os. obserwowano 4 X 1992 (J. Paciorek).

Okres przebywania. Na stawach w Siedlcach stado 14 os. przebywało w dniach 19-29 XI 1997 (Goławski *et al.* 2002) Matyjasiak). Wyjątkowo długo, bo w okresie 23 X – 24 XI 2012 stacjonował ptak na zalewie w Rawie Mazowieckiej (P. Boguszewski) oraz na stawach w Rumocze: 29 X – 13 XI 2014 – 1 imm. (K. Antczak i P. Pagórski).

Zimowanie

W okresie zimowym ohar był obserwowany 27-krotnie w łącznej liczbie 67 os. (średnio 2,9 os. na spotkanie). Trzykrotnie obserwowano jednego ohara na zalewie w Rawie Mazowieckiej, w tym długi pobyt w dniach 17 XII 2016 - 6 I 2017 (P. Boguszewski). Nad Wisłą zimował czterokrotnie, ponadto pojedyncze ptaki zimowały na stawach w Siedlcach, Zb. Zegrzyńskim oraz stawie Okręt i w dolinie Bugu i Słudwi. Największe zimujące stado liczyło 15 os. i było stwierdzone 15 II 2020 na Wiśle na wysokości wsi Rydzyno (D. Kozłowski).

Streszczenie. Skrajnie nieliczny gatunek lęgowy – 30 par. w roku 2020. W okresie przelotów i koczowań 1975-2020 zarejestrowano łącznie 735 osobników w 207 spotkaniach. Wiosną był widywany częściej i liczniej niż jesienią. W okresie zimowym zarejestrowany 27-krotnie w łącznej liczbie 67 os.

Andrzej Dombrowski i Mieczysław Kurowski

Literatura

Bukaciński D., Keller M., Buczyński A., Bukacińska M. 2017. Awifauna lęgowa koryta środkowej Wisły w roku 2009 – zmiany liczebności i rozmieszczenia w ciągu ostatnich 36 lat.

W: Keller M, Kot H., Dombrowski A., Rowiński P., Chmielewski S., Bukaciński D. (red.).
Ptaki środkowej Wisły. M-ŚTO, Pionki, s. 31-98.

Chodkiewicz T., Beuch Sz., Ławicki Ł., Wylegała P., Betleja J., Bzoma Sz., Cenian Z.,
Cymbała R., Czechowski P., Czyż S., Dębowski P., Dylík A., Górski A., Grygoruk G., Guzik
W., Hayatli F., Jankowski K., Kajzer Z., Krupiński D., Łukasik D., Matyjasiak Ł., Neubauer
G., Sielicki S., Smyk B., Stasiak K., Wardecki Ł., Wężyk M., Wieloch M., Woźniak B.,
Zielińska M., Zieliński P., Sikora A. 2022. Kartoteka Rzadkich Ptaków w Polsce w roku 2020
gatunki lęgowe. *Ornis Polonica*, 63: 347-379.

Goławski A. 2014. Awifauna rezerwatu Stawy Siedleckie. W: Falkowski M. i in. (red.)
Bogactwo przyrodnicze rezerwatu Stawy Siedleckie, Siedlce: 163-196.

Keller V., Herrando S., Vorisek P., et al (ed.). 2020. European Breeding Bird Atlas 2.
Distribution, Abundance and Change. European Bird Census Council & Lynx Edicions,
Barcelona.

Kot H., Chmielewski S., Dombrowski A., Rzępała M., Szymkiewicz M., Walankiewicz.
2017. Przeloty ptaków wodno-błotnych Non-Paseriformes oraz szponiastych Accipitriformes
i sokołowych Falconiformes w okresie letniej migracji na środkowej Wiśle koło Pawłowic w
latach 1975-1985. W: Keller M, Kot H., Dombrowski A., Rowiński P., Chmielewski S.,
Bukaciński D. (red.). Ptaki środkowej Wisły. M-ŚTO, Pionki.

Taczanowski W. 1882. Ptaki krajowe, Tom I, Kraków.